

ביאורים במאמרי רבינו

מאמר ד"ה

ויאמר לו יהונתן וגו'

שבת פרשת תולדות תשמ"ה

יצא לאור בקונטרס ר"ח כסלו תשנ"ב

מאת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ותשע לבריאה

עיצוב ועימוד:

טל': 08-8502771 (+972)
www.chazak.co.il
office@chazak.co.il

פתח דבר

בשבת ובהודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר נוסף בסדרת "ביאורים במאמרי רבינו".

המאמר שלפנינו, ד"ה ויאמר לו יהונתן וגו', נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר זי"ע בהתוועדות שבת פרשת תולדות ה'תשמ"ה, ויצא לאור בקונטרס ר"ח כסלו תשנ"ב.

המאמר מלווה כאן ב"ביאורי המושגים" – הסברה והרחבה של מושגים יסודיים בחסידות המופיעים בגוף המאמר. כמו כן הוספנו במקומות הנצרכים בגוף המאמר הסברה של קשר העניינים.

הביאורים נלקטו ונערכו על-ידי הרה"ת ר' מנחם-מענדל שיחי' אשכנזי.

*

תודתנו להנהלת 'קה"ת' על נתינת הרשות המיוחדת להדפסת מאמרים אלו. כן תודתינו נתונה להרה"ת שניאור זלמן שיחי' אשכנזי על הסיוע בעריכה הלשונית.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהילים יט, יג). יתכן אפוא כי נפלו טעויות בעניינים המבוארים. על-כן בקשתנו שטוחה לפני ציבור המעיינים בקונטרס – לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בכוא העת אי"ה.

יהי-רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרז את קיום הייעוד (ישעיה יא, ט), "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

מערכת מכון "ביאורים במאמרי רבינו"

ר"ח כסלו ה'תשס"ט

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר-חב"ד.

א"ו : mm.ashkenazi@gmail.com

בס"ד. ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ה'תשמ"ה*

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך¹, ומבאר הצ"צ במאמרו ד"ה זה², שדוד³ הוא בחינת מלכות, הכוללת את כל נשמות ישראל, דכל ישראל בני מלכים הם⁴. וענין ונפקדת כי יפקד מושבך הוא, דע"י שיפקד (יחסר⁵) מקום מושבך, ביטול, עי"ז יהי ונפקדת, המשכת הזכרון⁶ דלמעלה. דזכרון הוא בחינה נעלית ביותר (כדלקמן). וזהו הקשר דונפקדת כי יפקד מושבך עם מחר חודש, כי בערב ר"ח הוא העלם והסתר הלבנה, ועד שברגע שלפני המולד לא נשאר ממנה גם נקודה, ועי"ז נעשה אח"כ (מחר) חודש, מולד הלבנה מחדש, המשכת אור חדש מהשמש ללבנה⁶, שלא האיר בה מקודם נמצא כי בחינת "מחר חודש" היא שהביטול ממשיך אור חדש, וכמו"כ הוא בישראל שדומין ללבנה⁷, דע"י הביטול שלהם יפקד מושבך, נמשך בהם אור נעלה ביותר, אור חדש ונפקדת.

הפסוק ויאמר לו יהונתן וגו' מדבר על נשמות ישראל, שעל ידי הביטול שלהם – יפקד מושבך, נעשה המשכת הזכרון דלמעלה – "ונפקדת". לכן ענין זה שייך ל"מחר חודש", כי הביטול של הלבנה בערב ראש חודש, פועל המשכת אור חדש מהשמש ומולד הלבנה.

ענה יבאר מדוע המשכת האור חדש נקראת בשם ונפקדת, ולמה הוא נמשך דוקא ע"י ביטול.

ויש לומר, דזה שהמשכת האור חדש נק' ונפקדת, זכרון⁸ כדברי הצ"צ, הוא, כי המשכת האור השייך לעולמות (גם האור שלמעלה מעולמות אבל שייך לעולמות) אינו חידוש אמיתי, ואור חדש הוא אור א"ס שלמעלה משייכות

(5) ראה פרש"י שמואל שם "ונפקדת – לשון זכרון, כי יפקד – לשון חסרון".

(6) ראה בארוכה אוה"ת שם ט, סע"א ואילך.

(7) ראה ב"ר פ"ו, ג. חולין ס, ב.

(8) באוה"ת שם (יא, ב), שונפקדת הוא (גם) לשון יחוד [כלשון רז"ל (יבמות סב, ב) חייב אדם לפקוד את אשתו כו'], יחוד שמשא וסיהרא*, שזה נעשה ע"י המשכת אור חדש. ויש לומר, שהשייכות ד"מחר חודש" (המשכת אור חדש) לונפקדת הוא גם להפירוש שונפקדת הוא לשון זכרון, ככפנים.

(* יצא לאור בקונטרס ראש חודש כסלו – תשנ"ב, "לקראת יום הבחיר ראש חודש כסלו . . . ער"ח כסלו ה'תשנ"ב".

(1) שמואל"א כ, יח. – הפטורה דמחר חודש.

(2) נדפס באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. וכנראה שהוא מאמר אדמו"ר הזקן [שבסה"מ תקס"ז ע' מח ואילך] בתוספת הגהות וביאורים וכו'.

(3) בהבא לקמן, ראה אוה"ת שם יא, ב. וראה גם ד"ה

זה בסה"מ תקס"ח (ע' תקבח ואילך) ע' תקלד.

(4) שבת סז, א.

(* באוה"ת שם (יא, ב) מדובר בעיקר בענין יחוד ז"א ומלכות ויש לומר, שעד"ז הוא בנוגע ליחוד קו"ב וישראל – ראה אוה"ת שם י"ד, טע"א. וראה לקמן ס"ח.

ביאורים במאמרי רבינו

(א) "מלכות הכוללת את כל נשמות ישראל" וירידת נשמות ישראל למוטה היא על ידי ספירת המלכות, וקודם ירידתן הן כלולות

ומכוננות במלכות (בחינה זו נקראת 'כנסת ישראל').

לעולמות⁹ שהוא חידוש אמיתי. וזהו שהמשכת אור זה נק' ונפקדת, כי הזכרון הוא באוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות. וכמבואר במק"א¹⁰, דכמו שבאדם ענין הזכרון אינו שייך אלא בדבר שאינו נחשב בעיניו (ועד שבנקל לשכוח עליו ולכן צריך לזיכרון כדי לדעת אותו), עד"ז הוא למעלה, דענין הזכרון על העולמות הוא באוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות, דכולא קמי' כלא חשיב ובנקל לשכוח עליהם, ולכן צריך לזיכרון כדי לדעת מהם. וזהו ונפקדת כי יפקד מושבך, דהמשכת האור שלמעלה משייכות לעולמות (ונפקדת) היא דוקא ע"י הביטול (יפקד מושבך). דכשעבודת האדם קשורה עם המציאות שלו (מציאות דקדושה²), ההמשכה שנמשכת ע"י העבודה היא מבחינת אור השייך לעולמות (מציאות), ובכדי שתהי' המשכת האור שלמעלה משייכות לעולמות, דכולא קמי' כלא חשיב, הוא ע"י הביטול, יפקד מושבך¹.

האור החדש שנמשך לישראל הוא אור שלמעלה משייכות לעולמות, שאצלו העולמות הם בבחינת זיכרון בלבד (ונפקדת). והמשכת האור הזה הוא רק על ידי ביטול מוחלט (יפקד מושבך).

ב) וביאור גודל העילוי דונפקדת (שנמשך ע"י יפקד מושבך) בפרטיות יותר, יובן ע"פ המבואר בלקו"ת¹¹ שבאתערותא דלעילא יש ג' בחינות. א. אתערותא דלעילא שמצד עצמה, ב. אתערותא דלעילא שמתעוררת ונמשכת ע"י אתערותא דלתתא (עבודת האדם), ג. ואתערותא דלעילא הבאה במתנה מלמעלה אלא שהמשכתה היא דוקא לאחרי שלימות העבודה. ומבואר שם, שהאתערותא דלעילא שמצד עצמה היא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת לשם [היינו, שהמשכת אתערותא דלעילא זו היא מאוא"ס שלמעלה מעולמות, שלגבי', אתערותא דלתתא אינה נחשבת למאומה¹²], והאתערותא דלעילא שנמשכת ע"י אתערותא דלתתא היא ממקום שהאתערותא דלתתא מגעת לשם [היינו, שבמקום זה יש ערך להנבראים, ועד שהעבודה שלהם (אתערותא דלתתא) מעוררת וממשכת אתערותא דלעילא], והאתערותא דלעילא

9) ראה תו"א בראשית ת, ב, דאור חדש הוא או"ס שלפני הצמצום (שלמעלה מאור הקו). ויתירה מזה מבואר בכ"מ, שגם באוא"ס שלפ"צ, השם "אור חדש" קאי דוקא על האור שקודם עלות הרצון, ולמעלה יותר – על עצם האור (ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד כרך ג')

ערך אור חדש ס"ג ואילך (ע' שפח ואילך).
 10) לקו"ת דרושים לר"ה נח, ג. המשך תרס"ו ע' תקלט. ועוד.
 11) שה"ש כג, ד ואילך.
 12) כ"ה הלשון בלקו"ת שה"ש לד, ד.

10) ראה תו"א בראשית ת, ב, דאור חדש הוא או"ס שלפני הצמצום (שלמעלה מאור הקו). ויתירה מזה מבואר בכ"מ, שגם באוא"ס שלפ"צ, השם "אור חדש" קאי דוקא על האור שקודם עלות הרצון, ולמעלה יותר – על עצם האור (ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד כרך ג')

ביאורים במאמרי רבינו

ב) "מציאות דקדושה"

הכוונה היא, שהמציאות האישית של האדם מעורבת בתוך עבודת ה'. כגון, אדם שבטל לה' בגלל שהבין בשכלו שכך ראוי לנהוג, שאז הביטול מיוסד על ההכרה שלו. ואף שמדובר ברגש ישות 'דק' מאוד, אך בכל זאת יש כאן תחושת מציאות.

א) "כשעבודת האדם קשורה עם המציאות

שלו...ע"י הביטול"

כאשר אדם עובד את ה' על פי ההבנה שלו, הוא מסוגל לקלוט רק אור אלוקי שיש לו שייכות לעולם ומוכן בגדרי השכל, אך כשהוא מתבטל ממציאותו, הוא נעשה כלי לאור אלוקי שהעולם אינו נחשב אצלו למציאות.

שכדרך מתנה, המשכחה היא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת לשם, אלא שאינה שורה ומתגלית אלא לאחרי שלימות העבודה [ולאחרי האתערותא דלעילא שנמשכת על ידי העבודה]. דהגם שאתערותא דלעילא זו באה במתנה מלמעלה, מ"מ צ"ל איזה כלי לזה, דקוב"ה לא שריא אלא באתר שלים¹³, ולכן¹⁴, בכדי שיהי הגילוי של אתערותא דלעילא זו (הבאה בדרך מתנה) צ"ל השלימות דמעשה התחתונים [אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא שמתעוררת ונמשכת על ידה]¹⁵.

באתערותא דלעילא יש ג' בחינות, והמדרגה העליונה היא אתערותא דלעילא שבאה לאחר שלימות העבודה.

ויש לומר, שהגילוי דונפקדת הוא נעלה יותר (גם) מהמדרגה הג' האתערותא דלעילא שלאחרי שלימות העבודה¹⁶. כי זה שהשלימות דעבודת האדם (מעשה התחתונים) היא כמו כלי גילוי האתערותא דלעילא, מורה שעבודת האדם יש לה איזה ערך ושייכות להאתערותא דלעילא. דבאוא"ס שלמעלה משייכות לעולמות שכולא קמי' כלא חשיב, אין שייך לומר שהשלימות דמעשה התחתונים היא מקום מוכשר (אתר שלים) להגילוי דאוא"ס, דכיון שכולא קמי' כלא חשיב, הרי לגבי גילוי זה, אין זה אתר שלים. וענין הזכרון (ונפקדת) הוא בהדרגא דאוא"ס שכולא קמי' כלא חשיב, בדוגמת ענין הזכרון שאינו שייך אלא בדבר שאינו נחשב בעיניו (כנ"ל).

מהלך המאמר: כדי לבאר יותר את גודל העילוי דמדרגת ונפקדת, הביא שבאתערותא דלעילא יש ג' בחינות זו למעלה מזו, ומדרגת ונפקדת נעלית עוד יותר מהם.

אחרי הקדמה זו, יעלה את השאלה המרכזית של המאמר: אם מדרגת ונפקדת היא למעלה לגמרי מכל שייכות אל העולמות, כיצד היא מתעוררת על ידי עבודת האדם (ביטול)? (ג) וצריך להבין, שבהדרגא דאוא"ס שכולא קמי' כלא חשיב, גם הביטול של האדם הוא לכאורה כלא חשיב, והיאך שייך שביטול האדם (יפקד מושבך) יעורר כביכול בדרגא זו שיהי ונפקדת. ולהוסיף, שהאתערותא דלעילא שנמשכת לאחרי שלימות העבודה, הגם שלגבי דרגא זו יש איזה ערך לעבודת האדם (כנ"ל סעיף ב), מ"מ אינה נמשכת ע"י עבודת האדם אלא מצד למעלה (מצד חסדו ית', כי חפץ חסד הוא¹⁶), וזה שאינה נמשכת ומתגלית להאדם אלא לאחרי שלימות העבודה הוא בכדי שהאדם יהי' מוכשר לקבל את הגילוי (אבל לא שהעבודה ממשכת את הגילוי, ומכ"ש שאינה מעוררת אותו), והענין דונפקדת, שהוא בהדרגא דאוא"ס

11. ולהעיר מהידוע (ראה בארוכה שערי תשובה ח"א שער התפלה כח, ג"ד. ובכ"מ) דהמשכת אור חדש היא ע"י עבודה דוקא.

16 מיכה ז, יח.

13 ראה זח"ג צ, ב.

14 כ"ה להדיא בלקוטי לוי"צ על תנ"ך ומאד"ל ע'

קיב.

15 ומכש"כ שהוא נעלה יותר מהאתעדל"ע שלפני האתעדל"ת, שהיא רק מחיצוניות האור (לקו"ת שבעה

שכולא קמי' כלא חשיב, הוא מתעורר כביכול ע"י עבודת האדם (ביטול), שע"י
 יפקד מושבך (דהאדם) נעשה שיהי' ונפקדת. ולכן צריך להבין, כיצד עבודת האדם
 יכולה לעורר את אור-אין-סוף שכולא קמיה כלא חשיב?

כדי לבאר זאת, מביא פירוש נוסף על הפסוק "ונפקדת וגו'", שהוא מדבר על הביטול של
 ספירת המלכות, והביטול שלה מגלה את שורשה העליון

ד) **ויובן** זה ע"פ המבואר בהדרושים¹⁷ השייכות דויאמר לו יהונתן (אמירת יהונתן
 לרוד) למחר חודש, כי ענין חודש (מולד הלבנה) הוא המשכת אור (חדש)
 מהשמש בהלבנה, וידוע ששמש וירח בשרשם הם ז"א ומלכות. דז"א ומלכות הם
 משפיע ומקבל, בדוגמת שמש וירח. וזוהי השייכות ד(מחר) חודש לויאמר לו
 יהונתן, כי דוד הוא בחינת מלכות, לבנה. כמ"ש¹⁸ ודוד הוא הקטן וארו"ל¹⁹ שנקרא
 כן על שם המאור הקטן, לבנה. ויהונתן הוא ז"א, בחינת שמש הוי', שממשיך
 ומשפיע במלכות. דזהו שיהונתן הוא יה"ו נתן, נתנית והשפעת בחינת יה"ו למלכות.
 וזהו הקשר דויאמר לו יהונתן (ההמשכה מיהונתן לרוד) עם מחר חודש, כי ענין
 חודש הוא ההמשכה מז"א (שמש) למלכות (לבנה).

מביא ביאור הדרושים כי הפסוק "ויאמר לו יהונתן" מדבר על ההמשכה מז"א למלכות,
 כמו ההמשכה בראש חודש מהשמש (ז"א) ללבנה (מלכות).

ולהעיר, שע"פ הנ"ל, ענין ויאמר לו יהונתן שייך לר"ח, שאז הוא ההמשכה מז"א
 למלכות, ונפקדת. ומזה שנאמר ויאמר לו יהונתן מחר חודש, משמע,
 שויאמר לו יהונתן ההשפעה דז"א שייך (גם) להענין דיפקד מושבך ביטול ועליית
 המלכות, שבערב ר"ח אף שלכאורה זה בא ממלכות עצמה, ולא מההשפעה של ז"א?
 ויש לומר הביאור בזה²⁰, שבכדי שיהי' הענין דיפקד מושבך, ושע"י יהי' ונפקדת,
 הוא ע"י נתנית כח מלמעלה. וזהו ויאמר לו יהונתן מחר חודש, דיש לומר, דזה
 שנאמר ויאמר לו יהונתן לפני התיבות מחר חודש, הוא, כי ויאמר לו יהונתן הוא
 המשכת הנתינת כח מז"א למלכות על הענין דיפקד מושבך (שבערב ר"ח) וגם
 שע"י יהי' ונפקדת (בר"ח). ולכן נאמר ויאמר לו יהונתן לפני מחר חודש, כי ויאמר
 לו יהונתן הוא הנתינת כח על ענין מחר חודש.

חידש כאן שההשפעה של ז"א למלכות היא לא רק בענין הונפקדת בראש חודש, אלא
 גם בנוגע **ליפקד** מושבך בערב ראש חודש – הביטול של המלכות עצמה.

19) חולין ס, ב.

20) ראה עד"ז ד"ה ויאמר גו' מחר חודש תשכ"ח
 ס"ג (לקמן ח"ג ע' רכט ואילך).

17) סה"מ תקס"ח ע' תקלד. ד"ה זה פר"ת (סה"מ

פר"ת ע' קסז). [ובארה"ת בראשית יא, א ואילך – באור"א
 קצת].

18) שמואל-א יז, יד.

ביאורים במאמרי רבינו

ה) "ז"א ומלכות הם משפיע ומקבל"
 ומידות בכוח הדיבור. הדיבור הוא רק 'מקבל',
 אין לו הבנה והרגשה משלו, אלא הוא מדבר
 דוגמא ידועה לכך היא, השפעת השכל

(ה) ויש לקשר זה אשר גם העבודה ד"פקד' מושבך באה על ידי נתינת כח מלמעלה עם המבואר בהדרושים²¹ עה"פ²² ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, דצריך להבין, הרי כבר נאמר יצחק בן אברהם ולמה נכפל עוד פעם אברהם הוליד את יצחק. והביאור בזה, דאברהם הוא המשכה מלמעלה למטה ויצחק הוא העלאה מלמטה למעלה²³. והנה ההעלאה מלמטה למעלה מגעת למקום נעלה יותר מהמקום שמשם הוא ההמשכה מלמעלה למטה²⁴. וע"ד שארז"ל²⁴ איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. שההולדה שע"י העלאת מ"ן (העלאה מלמטה למעלה) היא נעלית יותר מההולדה שע"י המשכת מ"ד (המשכה מלמעלה למטה). אך אם-כך למה ההעלאה צריכה תחילה את ההמשכה מלמעלה למטה? אלא שבתחלה צ"ל ההמשכה מלמעלה למטה ואח"כ היא ההעלאה מלמטה למעלה. ושני טעמים לזה²⁵. א: כי א"א להיות העלאה בלי קדימת ההמשכה י' ונע"ד אשה מזרעת, דגם כשאשה מזרעת תחלה הוא ע"י שהאיש מעורר

(21) סה"מ תקס"ח ס"ע תקדד ואילך. וראה גם בהנסמן בהערה 27.
 (22) ריש פרשתנו (תולדות).
 (23) ראה בארוכה תו"א ריש פרשתנו (יו, א ואילך).
 סה"מ תקס"ח ע' תקלד ואילך. תרע"ח ע' סח ואילך.

תרח"ץ ע' קטט ואילך. שם ע' קמו ואילך.
 (24) נדה לא, סע"א. וש"נ. וראה סה"מ תרע"ח ע' עה בענין מעלת "העלאה דיצחק" ו"הו"ע אשה מזרעת תחלה יולדת זכר".
 (25) ראה בארוכה סה"מ תקס"ח שבהערה 21. וראה

ביאורים במאמרי רבינו

שני האופנים הללו, בלמו בדרך עבודתם של אברהם ויצחק. אברהם המשיך בעולם אור אלוקי בדרך מלמעלה למטה, ולכן הוא התעסק אפילו עם ערבים המשתחוים לאבק רגליהם – שברור שהם לא היו יכולים להתעלות מצד עצמם. יצחק, לעומת זאת, עסק בחפירת בארות וגילוי המים שאצורים בתוך האדמה, והדבר סימל את פעולתו לגלות את השייכות שישנה בעולם מצד עצמו לאלוקות (ראה בלקו"ש חט"ו עמ' 86).

(1) "העלאה מלמטה למעלה מנעת למקום נעלה יותר מהמקום שמשם הוא ההמשכה" לעיל (סעיף ב) הובא להיפך, שאתערותא דלעילא שאהרי אתערותא דלתתא היא נמוכה יותר מאתערותא דלעילא הבאה מצד עצמה. ראה בלקו"ת (שה"ש כג, ד ואילך) שמתווך בזה.

(ח) "א"א להיות העלאה בלי קדימת ההמשכה" הטבע של התחתון הוא, שאינו מתעורר

רק את מה שהובן בשכל והורגש במידות (ראה בד"ה י"ט של ר"ה תרנ"ט). על דרך זה מידת המלכות – כח השליטה של המלך בעם – היא רק בבחינת 'מקבל'. אין בה תוכן משל עצמה, אלא היא מנהיגה את העם לפי ההבנה והנמיות הרגשיות של המלך.

(1) "אברהם הוא המשכה מלמעלה למטה ויצחק הוא העלאה מלמטה למעלה" משל לכך הוא השפעה של רב לתלמיד: הרב יכול ללמד את התלמיד בשני אופנים: א. המשכה מלמעלה למטה. הרב משפיע לתלמיד השכלות גבוהות שלו, אך הוא לא מפתח את התלמיד שידע בעצמו להמציא השכלות. ב. העלאה מלמטה למעלה. הרב נותן לתלמיד דרך וכללים כיצד להבין בכוחות עצמו.

באופן הראשון, ההשכלות נמצאות אצל התלמיד בגלל הרב – העליון, ולא בגלל התלמיד. ואילו באופן השני, כאשר התלמיד מבין, הדבר נעשה בגללו – התחתון, ולא בגלל הרב.

אותה]. ב: וגם הכח שישנו בהעלאה מלמטה למעלה להגיע למקום נעלה מאד (אשה מזרעת תחלה יולדת זכר), המשכתו (התגלותו) הוא ע"י ההמשכה מלמעלה למטה שלפני ההעלאה [וע"ד אשה כי תזריע וילדה, דזה שנעשה הולדה מזרע האשה, הוא ע"י האיש]. ויש לומר, דזה שהכח שבהעלאה מלמטה למעלה להגיע למקום נעלה מאד הוא ע"י ההמשכה מלמעלה למטה [אף שההעלאה מגעת למקום נעלה יותר מהמקום שמשם היא ההמשכה (שלפני ההעלאה) ואם כן מדוע היא צריכה את ההמשכה כדי לעלות?], הוא, כי ענין העלאה הוא העלאת התחתון, ולכן, הכח שבהעלאה להגיע למעלה מעלה הוא בעולם^ט, וע"י ההמשכה מלמעלה (המשכת העליון^י) מתגלה הכח שבהעלאת התחתון²⁶ (ומגיע למעלה יותר מהמקום שמשם היא ההמשכה מלמעלה).

העלאה היא העלאת התחתון, ולכן היא צריכה את ההמשכה שתעורר אותה לכך, וכן שתגלה את הכח שלה.

וזהו²⁷ הטעם לכפל הלשון יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, יצחק בן אברהם (שיצחק עצמו הוא בן אברהם) הוא שההעלאה עצמה באה ע"י קדימת ההמשכה, ואברהם הוליד את יצחק, הוליד הוא לשון פועל יוצא שנותן את כח התולדה ביצחק, הוא, שהכח שבהעלאת המטה להגיע למעלה נמשך (מתגלה) ע"י ההמשכה מלמעלה (שלפני ההעלאה).

גלו הוא ע"י ז"א (המשך תרס"ו ע' תקכח).
 (27) סה"מ תקס"ח שם. וראה עד"ז תו"א שם. ולהעיר
 מסה"מ תרע"ח שם וסה"מ תרח"ץ שם ע' קמ.

גם תו"א שם יז, סע"ג ואילך.
 (28) וע"ד כח ההתהוות שבמלכות (לפי שרשה הוא
 בהעצמות), דבמלכות הוא בבחינת כח נעלם, והגילוי

ביאורים במאמרי רבינו

עצמו, בכוחותיו שלו, הרי זה מתבטא בדברים נמוכים, כמו מצוות מעשיות, ואילו השורש הגבוה שלו לא ניכר.

על דרך זה בענין המשכה והעלאה: מחד, העלאת התחתון "יכולה להגיע למקום נעלה מאד", כי הרצון בה הוא בדרגת גבוהה (קדמות המאציל^י, ראה לקמן סעיף ה ובביאור יג). מצד שני, העלאה היא הרי העלאה של התחתון, דהיינו התקרבות של התחתון לאלוקות בכוחותיו שלו, ולכן היא מתבטאת בדברים נמוכים, ולא ניכר בה השורש הגבוה שלה.

י" (המשכת העליון) מתגלה הכח שבהעלאת התחתון

בדוגמא של גוף ונשמה: בניגוד לגוף,

לבד להתעלות, אלא הוא זקוק להמשכה מלמעלה שתגלה את הרצון שלו לכך. כמו בגוף ונשמה, שהגוף לא מתעורר מעצמו להתעלות, אלא הנשמה צריכה לגלות בו את הרצון לכך.

ט "הכח שבהעלאה להגיע למעלה מעלה הוא בעולם"

הענין יובן מכפי שהוא בגוף ונשמה: מצד אחד, הגוף "יכול להגיע למקום נעלה מאוד", עוד יותר מהנשמה, כי בו היתה בחירת העצמות. מצד שני, הגוף הוא דבר נמוך מאד והבחירה בו נעלמת, שהרי הבחירה בו היתה כפי שהוא בנמיכותו.

לכן, כאשר הגוף מתעלה לאלוקות מצד

עפ"י יובן מה שכתב לעיל, שהמלכות צריכה את ז"א גם בשביל יפקד מושבך (הענין שלה עצמה) ויש לומר, שעד"ז הוא בויאמר לו יהונתן מחר חודש, המשכת הנתינת כח מז"א למלכות על הענין דמחר חודש, שיש בזה שני ענינים, דוגמת שני הענינים שבהמשכה מאברהם ליצחק. הנתינת כח על הענין דיפקד מושבך, הביטול וההעלאה דמלכות – עד"ז יצחק בן אברהם, והנתינת כח שע"י יפקד מושבך יהי ונפקדת – עד"ז אברהם הוליד את יצחק.

כל זה מלמד עד כמה ההעלאה היא פעולה נמוכה, ולכן היא לא נעשית מצד עצמה ולא רואים את הכח שלה, אלא חייבת את המשכה שתעורר אותה לכך. כמו כן לגבי מלכות, היא הספירה התחתונה מכל הספירות, ולכן חייבת את ז"א גם בשביל התפקיד שלה עצמה.

וכעת יבאר את הקצה השני, שלמרות כל זה, ישנה מעלה גדולה בהעלאה לגבי המשכה, ובמלכות לגבי ז"א.

ו) והנה בהמעלה דהעלאה מלמטה למעלה לגבי המשכה מלמעלה למטה, שני ענינים. שההעלאה מלמטה למעלה מעוררת וממשכת ממקום נעלה יותר מהמשכה הבאה מלמעלה מצד עצמה י"א. [וכמובא לעיל מהדרושים שהמעלה דהעלאה לגבי המשכה היא עד"ז אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, שהולדת האהבה שבבחינת זכר (אהבה רבה) באה מהאתערותא דלעילא²⁸ י"ב, אלא שזה שהאתערותא דלעילא נמשכת מפנימיות האור (שלכן נולד ממנה אהבה רבה) הוא מפני שהמשכתה הוא על ידי האתערותא דלתתא²⁸]. והמעלה דההעלאה עצמה, שהיא

(28) לקו"ת תזריע כ, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

עד"ז בענין העלאה והמשכה: כאשר נעשית העלאה מלמטה למעלה, נעשית המשכת נעלית יותר משהיה קודם.

ניתן להביא לכך דוגמא פשוטה מכדי דיבור: כאשר האדם מדבר דברי שכל, הדיבור מוסיף תוספת אור בשכל והוא מבין יותר ממה שהבין לפני זה. וזאת, משום שהדיבור מושרש בעצם הנפש, ושם כל הכוחות הם בשלימות, ועל כן כשמדבר ממשך משם תוספת אור בשכל (ראה בארוכה בד"ה י"ט של ר"ה תרנ"ט).

י) "הולדת האהבה שבבחינת זכר באה מהאתערותא דלעילא"
כלומר, האהבה בבחינת זכר אינה

שהאלוקות בו מוסתרת, הנשמה יש בה גילוי אלוקות, ולכן בכוחה לגלות את השורש הנעלה של הגוף.

על־דרך־זה המשכה והעלאה: המשכה היא המשכת העליון, דהיינו גילוי אור של העליון, ולכן בכוחה לגלות את הרצון האלוקי הגבוה בהעלאה.

י"א) "העלאה מלמטה למעלה מעוררת וממשכת ממקום נעלה יותר מהמשכה הבאה מלמעלה"

בדוגמא של נשמה וגוף: כאשר הגוף מתעלה לאלוקות (על ידי שהנשמה עוררה אותו), נמשך מהשורש הגבוה שלו תוספת אור לנשמה, עוד יותר משהיה בה מצד עצמה.

נעלית יותר גם מההמשכה שע"י העלאה. וכמבואר בהדרושים²⁹ המעלה דאור חוזר (העלאה) שהוא חוזר לקדמות המאציל ממש. ולכן לע"ל יאמר ליצחק דוקא כי אתה אבינו³⁰, לפי שאז יתגלה המעלה שבהעלאה יי עצמה.

ויש לומר, דשני הענינים שבהעלאה שייכים זל"ז. דזה שע"י ההעלאה, ההמשכה היא נעלית יותר, הוא מצד העילוי שבהעלאה עצמה יי שהיא מושרשת בקדמות המאציל. אלא שעכשיו, שעיקר המעלה היא בההמשכה יי מלמעלה, המעלה דהעלאה היא שההמשכה שעל ידה היא המשכה נעלית יותר, ולע"ל תתגלה המעלה דהעלאה עצמה³¹. ועפ"ז שהמעלה דהעלאה עצמה גדולה יותר מההמשכה שנוצרת על ידה יש לומר, דענין יצחק [בן אברהם] הוא נעלה יותר מהענין [דאברהם] הוליד את יצחק. דענין הוליד את יצחק, המשכת כח ההולדה ביצחק, הולדת האהבה שבכחינת זכר על ידי העלאת מ"ן (אשה כי תזריע) היינו התוספת בהמשכה שנוצרת על ידי ההעלאה, הוא רק מעלת ההמשכה שעל ידי ההעלאה. וענין יצחק (בן אברהם) היינו התעוררות ההעלאה עצמה הוא מעלת ההעלאה עצמה. וזהו שביצחק בן אברהם

(29) סה"מ תקס"ח שם ס"ע תקכה ואילך.

(30) שבת פט, ב.

(31) ראה עד"ז לקמן ח"ב ע' ריו בענין תלמוד

ומעשה, שגם עכשיו מעלה במעשה לגבי תלמוד. שהרי

זה תלמוד גדול הוא לפי שמביא לידי מעשה (קידושין מ, ב). אלא שעכשיו, שעיקר המעלה היא בגילויים – גם מעלת המעשה הוא טעם על תלמוד גדול ולע"ל יתגלה מעלת המעשה עצמה, ולכן אז יהי מעשה גדול.

ביאורים במאמרי רבינו

שייכות לנבראים.

לכן צריך לומר, כי המעלה של העלאה היא, שהיא הרצון של קדמות המאציל היכן שאין כל טעם ומעלה בנבראים.

תוצאה ישירה מהתבוננות האדם, אלא עבודת האדם מעוררת אתעורותא דלעילא להמשיך לאדם אהבה רבה זו.

(א) "המעלה שבהעלאה עצמה"

בנוגע למעלה של אור העלאת התחתון (אור חוזר): יש מקומות בדא"ח שמוסבר כי העלאה מבטאת דרגה אלוקית מאד נעלית, שאינה מוגדרת בשום נדר, ולכן היא מסוגלת לפעול שינוי גם בתחתונים – שגם הם ירצו להתעלות (ראה בארוכה בלקו"ש ח"ו עמ' 19).

(י) "מצד העילוי שבהעלאה עצמה" וכמו שהובא לעיל מכח הדיבור, שהוא מוסיף בשכל מצד שרשו בעצם הנפש, כי בעצם הנפש נמצאים כל הכוחות בשלימות ולכן הוא מוסיף בהמשכת הנפש אל הכוחות.

(יד) "עכשיו, שעיקר המעלה היא בההמשכה" בדוגמא של נשמה ונוף: היום עיקר המעלה היא רוחניות – נשמה, אך לעתיד לבוא כשיתגלה שורש הנוף, תתגלה המעלה של גשמיות. ועל דרך זה הוא בהמשכה והעלאה. היום עיקר המעלה היא בהמשכה שענינה הוא המשכת העליון, ולעתיד לבוא תתגלה המעלה בהעלאה שענינה הוא העלאת התחתון.

על דרך משל, מאדם חכם שמצליח לשכנע בדבריו אדם טיפש, שבכך מתגלית האמת של חכמתו, עד שמתקבלת אפילו אצל הטיפש.

אמנם לפי זה יוצא, כי העלאה קשורה בדרגה אלוקית כזו שיש לה שייכות לנבראים, שלכן ההעלאה מסוגלת לבטא אותה, ואילו כפי שמשמע כאן (בהערות – מהדווגמה של מעשה גדול) הרי העלאה קשורה בדרגה כזו שאין בה

נאמר יצחק לפני אברהם, ובאברהם הוליד את יצחק נאמר אברהם לפני יצחק³², כי באברהם הוליד את יצחק, עיקר המעלה היא בהמשכה, ולכן ההתחלה והעיקר הוא אברהם, וביצחק בן אברהם (יצחק עצמו), עיקר המעלה היא בההעלאה, ולכן נאמר תחלה יצחק, כי הוא העיקר (ואח"כ מבאר שהדרך לבוא לההעלאה דיצחק הוא על ידי המשכה מלמעלה למטה, בן אברהם).

נמצא שהמעלה העיקרית של ההעלאה היא ההעלאה עצמה, ורק כיום, שהעיקר הוא הגילויים, מדגישים את הגילוי הנעלה שנמשך על ידי ההעלאה.

לסיכום: בהעלאת התחתון יש שתי מעלות: הגילוי הנעלה שנמשך על ידי ההעלאה, ומעלת ההעלאה עצמה שהיא מושרשת בקדמות המאציל. ולמרות שהמעלה העיקרית היא בענין הב' – השורש הנעלה של ההעלאה, ויתירה מזה ענין הא' נובע מענין הב', בכל זאת, המעלה העיקרית היום היא בענין הא', כי היום העיקר הוא הגילויים, אבל לעתיד לבא יתגלה השורש הנעלה של ההעלאה עצמה. ובסעיף הבא יבאר, שאותו ענין הוא גם בז"א ומלכות: כיום ז"א יותר נעלה ממלכות, כי הוא זה שממשיך גילוי במלכות, אמנם לע"ל יתגלה השורש הנעלה של מלכות, שהיא מושרשת גבוה יותר מז"א.

ז) ועד"ז הוא ביהונתן ודוד, ז"א ומלכות, דעכשיו, ז"א הוא למעלה ממלכות ראה בביאור ה, דז"א הוא משפיע במלכות. ולכן, עיקר המעלה היא בהמשכת ז"א (למלכות), ונפקדת. והמעלה דיפקד מושבך (ביטול ועליית המלכות) הוא שעי"ז נעשה ונפקדת. וכמבואר בהדרושים³³ שההעלאה דערב ראש חודש היא בכדי שעי"ז תהי' ההמשכה בראש חודש. ולעתיד לבוא תתגלה בחינת המלכות כמו שהיא מצד עצמה³⁴, שתקבל מאוא"ס עצמו (כמו ז"א). וכמ"ש³⁵ והי' אור הלבנה כאור החמה, שהלבנה תאיר מעצמה, כמו השמש. ויתירה מזה, שאח"כ יתגלה שורש המלכות שלמעלה מהשורש דז"א ואז תהי' המלכות טי למעלה מז"א, אשת חיל

ואדמו"ר האמצעי הם ע"ד אברהם ויצחק – הקדימה דיו"ד כסלו ליי"ט כסלו הוא ע"ד "יצחק בן אברהם", והקדימה דיי"ט כסלו ליו"ד כסלו הוא ע"ד "אברהם הוליד את יצחק".

33) סה"מ פ"ת ע' קסה.

34) דזה שהלבנה (מלכות) מקבלת מהשמש (ז"א) הוא ע"י מיעוט הירח. אבל מצד עצמה, היא כמו השמש שמאיר מעצמו.

35) ישעי' ל, כו.

32) ראה בהשיחות הנתועדות זו, שעד"ז הוא בנוגע להגאולה דיו"ד כסלו ויי"ט כסלו [ששניהם כלולים בר"ח כסלו, וערב ר"ח כסלו (מחר חודש) הוא הכנה לשני הענינים], שבהסדר דשני ענינים אלה – שני אופנים: בשנים – הגאולה דיי"ט כסלו (בשנת תקנ"ט) היא לפני הגאולה דיו"ד כסלו (בשנת תקפ"ז); ובימי החודש דכל שנה – יו"ד (כסלו) הוא לפני י"ט (כסלו).

וע"פ הידוע (ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ס"ע שלג ואילך. שם ס"ע שלט ואילך) שאדמו"ר הזקן

ביאורים במאמרי רבינו

טו) "שורש המלכות... למעלה מז"א"

איזה תוכן מיוחד משלה [וכן הרגשת הרוממות של המלך, אינה ענין של תוכן מסוים, כי היא איננה נובעת מהמעלות היהודיות של המלך, אלא זו תחושה ללא סיבה].

אולם זה עצמו נובע מהשורש הנעלה של

מלכות היא המידה הכי נמוכה מכל המידות. זאת משום שכל המדות הם גילוי של איזה תוכן מהנפש, כגון חסד, גבורה וכו', ואילו מלכות, ענינה הוא שליטה – לכפות את הזולת שיתנהג כפי רצון המלך. אבל אין בה

עטרת בעלה³⁶. וזהו שנאמר (בההפטורה דמחר חודש³⁷) עד דוד הגדיל, שדוד למעלה מיהונתן³⁸.

והנה ידוע³⁹ שתחלת העלי' המלכות הוא שהיא מתבטלת ממציא אותה ונעשית נקודה תחת היסוד טו [שבכללות הו"ע יפקד מושבך], ועי"ז היא נעשית כלי להעליות שלמעלה מזה, ועד להעלי' דאשת חיל עטרת בעלה שהיא גילוי שורש המלכות עצמה. נמצא שגם העליה דאשת חיל נכללת ב'פקד מושבך. ועפ"ז יש לומר, דזה שההעלאה דער"ח (יפקד מושבך) הוא בכדי שע"ז תהי' בר"ח ההמשכה מז"א (ונפקדת), הוא עכשיו, אבל לע"ל, המעלה דיפקד מושבך⁴⁰ לא תהיה ההמשכה מז"א למלכות אלא היא שע"ז נמשך הגילוי דשורש המלכות עצמה.

בקטע זה הוסיף כי הפסוק "ונפקדת" מתייחס למצב העכשווי, שבו המעלה של "יפקד מושבך" הוא שמביא ל"ונפקדת", אבל לעתיד לבוא תתגלה המעלה של "יפקד" עצמו.

למדנו, אם כן, שתי קצוות בספירת המלכות: מצד אחד, היא נמוכה לעומת ז"א, ולכן צריכה את ז"א אפילו בשביל הענין שלה עצמה. מצד שני, כל הנמיכות שלה היא כעת שהשורש שלה נעלם, אבל לעתיד לבוא יתגלה השורש הנעלה שלה. לפי זה יבאר כאן את השאלה המרכזית ששאל בתחילת המאמר – כיצד הביטול של ישראל מעורר את הזיכרון דלמעלה

(ח) והנה זה שמש וירח הם ז"א ומלכות הוא כמו שמש וירח הם בענין הספירות. אבל למעלה מזה, שמש וירח הם הקב"ה (שמש הוי') וישראל (שדומין ללבנה). וכמובא לעיל (בתחלת המאמר) מהדרושים הפירוש הראשון בפסוק "ונפקדת", דיפקד מושבך (דדוד, לבנה) הוא הביטול דישראל, ועי"ז נעשה ונפקדת, שהקב"ה נזכר כביכול עליהם ופוקד אותם. ויש לומר, דכמו שע"י יפקד מושבך דמלכות מתגלה ענינה ורשה דהמלכות עצמה, שאינה צריכה לקבל מז"א (שמש), ויתירה מזה שע"ז תהי' עליית המלכות למעלה מז"א, עד"ז הוא בנוגע ליפקד

40) ענין יפקד מושבך שייך רק עכשיו, כשהלבנה מקבלת מהשמש (משא"כ לע"ל). אלא שאז יתגלה אמיתית המעלה דיפקד מושבך עכשיו, שהוא (לא רק בשביל ההמשכה מז"א אלא גם) שע"ז נמשך (לע"ל) הגילוי דשורש המלכות.

36) משלי יב, ד.

37) שמואל א' כ, מא.

38) וגם עכשיו יש מעין זה, כמו שאמר יהונתן לדוד ואתה תמלוך על ישראל ואנכי אהי' לך למשנה (שמואל ב' כג, יז).

39) ראה המשך תרס"ו ע' רפד ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

מעליה ומשפיעה לעולמות ביי"ע. וסדר הקבלה של מלכות מהספירות הוא על ידי עליית המלכות. כלומר, שהמלכות מתבטלת ונעשית בבחינת נקודה, ועולה ומקבלת מספירת היסוד שמעליה (ראה בסה"מ תרס"ו עמ' רצה).

מידת המלכות – מהותה מושרשת בדרגה כזו בנפש שאינה מוגדרת בשום גדר, כגון הגדר של שכל או מידות.

טו) "נקודה תחת היסוד"

ספירת המלכות מקבלת מהספירות

מושבך דישראל, שע"י הביטול דישראל מתגלה ענינם שלמעלה מהנ"ל, שישראל וקוב"ה כולא חד⁴¹, שלכן אינם צריכים כביכול לקבל מהקב"ה, שהרי הם חדי" ממש, ויתירה מזה, דכיון שלמעשה ידיך תכסוף⁴², הרי ישראל הם משפיעים כביכול בהקב"ה, אשת חיל עטרת בעלה. יתרץ השאלה שהקשה בסעיף ג' וזהו ונפקדת כי יפקד מושבך, דהגם שענין הזכרון הוא בהדרגא דאוא"ס שכולא קמי' כלא חשיב, אעפ"כ הביטול דישראל (יפקד מושבך) מעורר בדרגא זו שיהי' ונפקדת, כי זה שבכדי לעורר למעלה הוא ע"י שהאדם המעורר יש לו ערך וחשיבות, הוא, כשהאדם המעורר הוא מציאות לעצמו, וע"י הביטול דיפקד מושבך מתגלה ענינם העליון דישראל שהם חד עם קוב"ה, חד ממש. היינו, שישראל מסשיכים מבחינה שאין לנבראים תפיסת מקום – משום שגם בהיותם בעולם הם חד עם שרשם שבמאציל. (ע"ד ספירת המלכות, שלמרות היותה הספירה התחתונה בין הספירות, בכל זאת שרשה הוא למעלה מז"א).

ט) והנה נתבאר לעיל (בתחילת המאמר) דענין מחר חודש הוא⁴³ המשכת אור חדש. ויש לקשר זה עם מ"ש בדרושי הצ"צ דמחר (חודש) קאי אלע"ל, ע"ד מארז"ל⁴⁴ למחר לקבל שכרם, כי לע"ל יהי' גילוי אור חדש שלא האיר גם קודם הצמצום. ועי"ז יהי' אז חידוש הכי עליון בכל הענינים, בישראל – שהם עתידים להתחדש כמותה⁴⁵, בתורה – תורה חדשה מאתי תצא⁴⁶, וע"י ישראל ותורה יהי' חידוש גם בהכריאה – שמים חדשים וארץ חדשה⁴⁷. וממשיך הכתוב, כן יעמוד זרעכם ושמכם, שגם לע"ל, כשיהי' שמים וארץ חדשים יהי' עומד וניכר העבודה דישראל⁴⁸ עכשיו, שעל ידה נעשה החידוש. והקב"ה ישתעשע (וועט זיך צאצקען) עם ישראל, שעל ידם נתמלא הכוסף והתשוקה שלו להיות לו דירה בתחתונים. ויהי רצון, שהדיבור בענינים אלה, ובפרט בשבת מברכים החודש, ויתירה מזה בערב ר"ח [מחר חודש], ימהר ויזרו הגילוי דדוד מלכא משיחא, דוד מלך ישראל חי וקיים⁴⁹, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בגאולה האמיתית והשלימה. וכל זה באופן דמיד, ע"ד מולד הלבנה שהוא ברגע כמימרא, מיד הן נגאלין⁵⁰.

(41) ראה זח"ג עג, א.

(42) איוב יד, טו.

(43) אוה"ת בראשית יא, ב.

(44) עירובין כב, א. ע"ז ג, א.

(45) נוסח קידוש לבנה, מסנהדרין מב, א.

(46) ישעי' נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

(47) ישעי' טו, כב.

(48) ראה לקו"ת שה"ש מ, סע"א ואילך. סה"מ

תרע"ח ע' רפד.

(49) ר"ה כה, א.

(50) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

ביאורים במאמרי רבינו

י"ז "הם חד ממש"

בכך הדבר דומה להסבר שהובא לעיל (ראה בבאור יג) בענין מעלת העלאת התחתון (אור חוזר): מעלת העלאת התחתון אינה משום טעם מסוים (שעל ידה מתבטאת האמת של אלוקות), אלא רק משום שכך הוא הרצון של הקב"ה.

משמעות הדברים היא, כי העובדה שישאל יכולים לעורר במדרגה כל כך גבוהה, אינה מצד איזה טעם ומעלה, אלא רק מצד הקשר העצמי שלהם לקב"ה.

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

הרה"ת יוסף יצחק בן הרה"ת שמואל דוד ע"ה
רייטשיק

*

ולזכות

הרה"ת יעקב בן דבורה שיחי'
לאריכות ימים ושנים טובות

*

ולזכות

הרה"ת מאיר וזוגתו דבורה לאה שיחיו אשכנזי
הרה"ת מנחם מענדל וזוגתו חנה שיחיו פישר
הרה"ת משה הלוי וזוגתו מנוחה קריינדל שיחיו קליין
להצלחה רבה בכל מעשה ידיהם